

Aan de leden van de gemeenteraad.

Raadsinformatiebrief

Helmond, 25-09-2018

Zaaknummer: n.v.t.

Telefoon.: 2624

Onderwerp: Accountantsverslag bij jaarrekening 2017

Uw kenmerk: n.v.t.

Uw brief d.d.:

Geachte raadsleden,

Begin dit jaar deelden wij u mede dat naar aanleiding van de bevindingen in de managementletter, de aanlevering van de jaarrekening 2017 vertraging heeft opgelopen. Samen met de accountant en interne organisatie is een intensief proces gestart om de kwaliteit van de verslaglegging te herstellen. Dit is gelukt en conform afspraak ligt in uw raadsvergadering van 9 oktober bijgevoegde jaarrekening en jaarverslag 2017 voor, waarbij de accountant voornemens is om een goedkeurende verklaring te verstrekken voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. De bevindingen van de accountant met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2017 zijn vastgelegd in het accountantsverslag 2017 van 25 september 2018.

In deze raadsinformatiebrief gaan wij puntsgewijs in op de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen, zoals beschreven in het hoofdstuk "Bestuurlijke samenvatting controle 2017" van het accountantsverslag 2017. Daarbij worden eerst de bevindingen die in het accountantsverslag 2017 opgenomen zijn geciteerd (cursief), waarna de reactie daarop vanuit het college gegeven wordt.

Getrouwheid en rechtmatigheid:

De accountant is voornemens om een goedkeurende verklaring te verstrekken bij de jaarrekening 2017, zowel op gebied van getrouwheid als rechtmatigheid.

De daarbij gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 3.510.000 en € 10.530.000 (zijnde 1% van respectievelijk 3% van het totaal van de gerealiseerde lasten inclusief toevoegingen aan de reserves).

Reactie college:

Bovenstaande wordt door ons ter kennisgeving aangenomen.

Financiële positie:

De vermogenspositie ultimo 2017 is ten opzichte van 2016 licht afgenomen.

Het weerstandsvermogen bedraagt € 78,5 miljoen. Deze weerstandscapaciteit is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 50,3 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Helmond op basis hiervan als goed.

Reactie college:

Bovenstaande wordt door ons ter kennisgeving aangenomen.

Interne beheersing:

Op basis van onze tussentijdse en jaareinde controlewerkzaamheden hebben wij geconstateerd dat de administratieve organisatie van de gemeente Helmond niet op orde is. Dit heeft ertoe geleid dat ten tijde van de controle van de jaarrekening herstelwerkzaamheden ten aanzien van de financiële administratie hebben plaatsgevonden om te komen tot een jaarrekening die een getrouw beeld geeft. Voor een nadere duiding

van de tekortkomingen in de interne beheersing verwijzen wij u naar de eerder met u gedeelde managementletter.

Wij constateren dat de ambtelijke organisatie veel tijd en energie heeft gestoken in het op orde brengen van de financiële administratie, waarbij er weliswaar 'schoon schip' is gemaakt in de financiële administratie, maar er nog geen sprake is van een duurzame verbetering van de interne beheersing. Ook kunnen we nog niet vaststellen dat de verbetermaatregelen in de interne beheersing in 2018 zijn geborgd. Wel hebben we vernomen dat hieraan volop aandacht wordt besteed.

Wij blijven aandacht vragen voor het belang van een verdere doorontwikkeling van hardcontrols (methoden en technieken) en softcontrols (bedrijfscultuur, houding en gedragen) binnen de organisatie. Om een verdere doorontwikkeling van de organisatie te kunnen bewerkstelligen is een investering in capaciteit en kwaliteit op sommige plekken in de ambtelijke organisatie benodigd.

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn daarom in opzet meer risicovol. Bij onze controle besteden wij specifiek en extra aandacht aan deze boekingen. Wij constateren dat uw gemeente veel (onnodige) boekingen maakt met memorialen. Dit betreffen veelal correctieboekingen die noodzakelijk zijn doordat de initiële boekingen vaak niet goed worden uitgevoerd.

Reactie college:

We onderkennen de opmerking van de accountant dat de verbetering van de interne beheersing nog niet duurzaam geborgd is. Dit een proces dat de nodige tijd vergt. Inmiddels zijn er meerdere stappen gezet om dit te bereiken. Het college beseft dat voor een verder doorontwikkeling van de organisatie een investering in capaciteit en kwaliteit noodzakelijk is.

Naar aanleiding van de managementletter 2017 zijn inmiddels de volgende punten gerealiseerd:

- Inkoop en betalen: vaststellen prestatielevering bij factuur
- Sociaal domein: afrekening 2017 op basis van lumpsumfinanciering (definitief collegebesluit is op 4 september j.l. genomen)
- Grondexploitatie: digitale onderbouwing van exploitatieopzetten en verrichten van risicoanalyses
- Aanbestedingen: spendanalyses zijn uitgevoerd
- Lonen en salarissen: beheersmaatregelen zijn aangescherpt
- Belastingen en heffingen: beheersmaatregelen zijn aangescherpt

Onderhanden c.q. nog te realiseren:

- Cultuur/softcontrols: leiderschapsprogramma is ontwikkeld
- Financial reporting: (memoriaalboekingen / tussenrekeningen): beheersmaatregelen zijn in opzet gereed. Daarnaast vindt er periodieke analyse plaats van de tussenrekeningen.
- IT-omgeving en auditsecurity: zie onderdeel "cyberrisico's"
- Frauderisicoanalyse: zie onderdeel "frauderisico"
- Subsidieverstrekingen: onderbouwen beslissingen omtrent subsidies

Kwaliteit verslaggeving:

De kwaliteit van verslaggeving over 2017 was in beginsel onvoldoende. Dit heeft ertoe geleid dat het opstellen van de jaarrekening een zeer intensief proces is geweest waarbij een groot aantal correcties is doorgevoerd. Wij adviseren het college correcties die zijn doorgevoerd ten behoeve van het opstellen van de jaarrekening 2017 te analyseren en na te gaan in hoeverre dit gevolgen heeft voor de cijfers over 2018. Het niet tijdig onderkennen van onvolkomenheden in de financiële administratie kan leiden tot onjuiste tussentijdse financiële informatie indien deze niet tijdig worden onderkend.

Wij hebben het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen aannemelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. rapporteren?). Een eerste stap is het scherper formuleren van het verband tussen inzet van middelen en de doelstellingen in de begroting 2020.

Reactie college:

Wij erkennen bovenstaande aandachtspunten en nemen uw aanbevelingen over. We zijn inmiddels gestart met het aanbrengen van structurele verbetermaatregelen (zowel op het gebied van hard- als softcontrols) die moeten leiden tot een soepeler jaarrekeningproces 2018, waarbij het uitgangspunt is dat wij voor het zomerreces 2019 de jaarrekening 2018 zullen aanbieden.

Grondexploitatie:

Wij hebben het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten met betrekking tot grondexploitaties ontwikkelt en wij hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel. Bij de controle van de grondexploitaties hebben wij specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen aannemelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wel vragen wij aandacht voor het beter inzichtelijk krijgen van het totale woningaanbod en de woningvraag in de regio. Binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) vindt reeds afstemming plaats over de grootste grondexploitaties binnen de regio. Wij adviseren uw college dit breder te trekken en de woningbehoefte voor de gehele regio te onderzoeken en om dit vervolgens af te zetten tegen de regionale plannen ten einde de schattingsonzekerheid terug te kunnen brengen.

Reactie college:

Het door de accountant gegeven advies wordt meegenomen in de verdere ontwikkeling van de woningbouwplannen. Daarbij wel rekening houdende met eerder gemaakte afspraken.

Tussenrekeningen:

In de jaarrekening van 2016 zijn door de voorgaande accountant onzekerheden onderkend ter grootte van € 2,9 miljoen ten aanzien van diverse tussenrekeningen. In het kader van de jaarrekeningcontrole zijn deze posten volledig uitgezocht en onderbouwd. Als gevolg hiervan is gebleken dat een bedrag van € 930.000 afgeboekt diende te worden. Het is niet mogelijk gebleken de initiële boekingsgang te achterhalen die heeft geleid tot deze onjuistheid in de financiële administratie. Dit leidt tot een nog resterende onzekerheid in de controle voor het genoemde bedrag doordat wij niet kunnen vaststellen dat de ontvangen gelden rechtmatig zijn verwerkt.

Als gevolg van onvolkomenheden in de tussenrekeningen zijn daarnaast de kosten WMO, Jeugdzorg en Bijzondere bijstand over 2016 te laag weergegeven voor een bedrag van € 1,9 miljoen. Deze kosten zijn alsnog verantwoord in de jaarrekening over 2017.

De vorderingen zijn in de definitieve jaarrekening voor een bedrag van € 239.000 te laag weergegeven. Dit betreft een correctie die aan het licht gekomen is na het drukken van de jaarrekening en gezien de omvang van deze fout niet is gecorrigeerd.

Reactie college:

Bovenstaande wordt door ons ter kennisgeving aangenomen.

EU-aanbesteding:

Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen is een aantal afwijkingen gebleken waarbij geldende richtlijnen niet zijn gevolgd. De totale omvang van deze rechtmatigheidsfout bedraagt € 2,6 miljoen.

Reactie college:

Bovenstaande wordt door ons ter kennisgeving aangenomen.

Materieel vaste activa:

Binnen de materieel vaste activa heeft een afboeking plaats gevonden van in totaal € 4,4 miljoen. Deze afboeking komt enerzijds voort uit activa die niet meer bestaan (€ 2,8 miljoen), maar nog wel in de administratie waren verantwoord en is anderzijds het gevolg van het activeren van kosten (€ 1,6 miljoen) die niet voldoen aan de activeringscriteria (BBV). Daarnaast is er uit de interne controle gebleken dat er voor € 0,7 miljoen activa is afgeboekt omdat afschrijvingstermijnen niet voldeden aan de financiële verordening. Activa maatschappelijk nut dienen vanaf boekjaar 2017 verplicht geactiveerd te worden op basis van gewijzigde verslaggevingsvoorschriften. De gemeente Helmond heeft hier in de begroting van 2017 geen rekening mee gehouden. Dit heeft ten opzichte van begroting geleid tot een financieel voordeel van € 4,5 miljoen. Hier tegenover staan de afschrijvingslasten van deze activa voor de komende jaren. Er is voor een bedrag van € 473.000 aan investeringen verricht zonder dat hiervoor -voldoende- krediet beschikbaar was derhalve is hier sprake van een financiële onrechtmatigheid.

Reactie college:

Bovenstaande wordt door ons ter kennisgeving aangenomen.

Sociaal domein:

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen van € 3.040.000 leidt tot een onzekerheid in onze controle. Actiepunt is de interne beheersing rondom de administratieve verwerking van lasten in het sociaal domein. De controle van de jaarrekening 2017 heeft geleid tot een aanvullende last over 2016 van € 1,9 miljoen (zie onderdeel tussenrekeningen). Daartegenover staat een voordeel van € 0,7 miljoen ten opzichte van de gewijzigde begroting 2017. Een verbetering van de interne beheersing is benodigd om ontwikkelingen binnen het sociaal domein tijdig te kunnen onderkennen.

Reactie college:

De constatering dat de SVB niet de gewenste controle-informatie over de prestatielevering voor de verantwoorde PGB-bestedingen kan leveren is juist. Dit is een landelijk probleem. Voor 2018 vindt aanscherping c.q. uitbreiding plaats van de interne controlewerkzaamheden, om de onzekerheden in deze leveringen zoveel mogelijk weg te nemen.

Ten aanzien van de voorgestelde verbetering van de interne beheersing wordt de analyse van tussenrekeningen onderdeel van de maandafsluiting van het sociaal domein. Daarnaast worden vanaf de jaarafsluiting 2018 de tussenrekeningen nader gespecificeerd en wordt de aansluiting zichtbaar vastgesteld tussen de gegevens uit de subadministratie(s) van het sociaal domein en de financiële administratie.

Cyber risico's:

Gedurende 2017 heeft de gemeente Helmond reeds een cyberrisicoanalyse uitgevoerd teneinde de IT-omgeving naar een hoger niveau te brengen. Onze specialisten van Deloitte Risk Services hebben in het kader van de interim-controle eveneens de IT-omgeving beoordeeld. De bevindingen hiervan stemmen overeen met uw eigen bevindingen. De belangrijkste bevinding hierbij is dat de juistheid van autorisaties binnen de financiële applicaties niet is geborgd. Autorisaties worden nu automatisch toegekend bij functiewisselingen. Deze behoren echter per functie te worden vastgelegd en op basis daarvan moeten autorisaties worden toegekend. In het kader van de jaarrekeningcontrole hebben wij niet gesteund op de geautomatiseerde omgeving. De juistheid en volledigheid van documentatie uit de geautomatiseerde omgeving is door ons handmatig vastgesteld.

Wij blijven aandacht vragen voor rechten van medewerkers in systemen en de toedeling van super-user accounts (dit betreffen accounts waarmee je een applicatie kan inregelen).

Reactie college:

In 2018 zijn verbeterpunten geïmplementeerd om autorisaties, met name in het proces digitaal afhandelen van facturen en salarisverwerkingen, te verbeteren. Hiermee is de functiescheiding binnen deze processen opgepakt. Daarnaast heeft binnen het financieel systeem ook aanscherping van autorisatierechten plaats gevonden.

Frauderisico analyse:

Wij adviseren het college een interne frauderisicoanalyse op te stellen en deze jaarlijks te actualiseren en te bespreken in de rekenkamercommissie zodat dit een zichtbaar en vast onderdeel vormt van de interne beheersingsomgeving. Middels de frauderisicoanalyse geeft het college aan de raad aan welke (fraude)risico's het college accepteert en op welke risico's zij acteert door middel van het inrichten van beheersmaatregelen.

Een belangrijke beheersingsmaatregel van het college in het kader van fraude(risicoanalyse) is het uitvoeren van interne controles en periodiek uitvoeren van verbijzonderde interne controles. Wij adviseren hier verbeteringen in aan te brengen.

Gedurende de controle van de jaarrekening 2017 zijn wij geïnformeerd over één fraudecasus die door de gemeente zelf is ontdekt. De schade voor de gemeente Helmond heeft u becijferd op circa € 71.000 bestaande uit directe schade als gevolg van de fraude als ook de indirecte schade zoals betaling gedurende non-activiteit van de betreffende medewerker en kosten van het uitgevoerde forensisch onderzoek. Wij hebben kennisgenomen van het uitgevoerde fraudeonderzoek en vastgesteld dat de financiële afwikkeling hiervan juist en volledig is verwerkt in de jaarrekening.

Reactie college:

Inmiddels is een notitie risicomanagement in concept opgesteld, waarin onder meer specifiek ingegaan wordt op frauderisico aspecten. Dit najaar wordt er gestart met het uitwerken van een frauderisico analyse, waarin de frauderisico's en de getroffen interne beheersingsmaatregelen ter afdekking van deze risico's nader worden beschouwd. Onderdeel van dit traject is de zorgvuldige en tijdige communicatie van eventuele fraudegevallen naar de raad.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Helmond
de burgemeester de secretaris